

Tehetségekért a katedrán

– emlékezik a 80 esztendőös Ujvári István tanár úr –

Ujvári István matematika–fizika szakos középiskolai tanár, ahogy egy kiadványban olvasható, a „hajdani eminens váci diák”, a Magyar Tehetséggondozó Társaság egyik alapítója és választmányának örökös tagja, aki lapunkban több, mint egy évtizedig vezetett tantárgyához kapcsolódó tehetséggondozó rovatot, nyáron töltötte be 80. évét. Az egyéb elismerések mellett Apáczai Csere János-díjjal kitüntetett, tankönyvek, tanári segédkönyvek szerzőjeként is ismert tanár úr a diákok sokaságának félelmesnek ható matematikát tanította közel öt évtizedig Vácon, az egykor ott tanító mérnök-tanár nevét felvett középiskolában, a Boronkay György Műszaki Középiskola és Gimnáziumban, amely valójában neki, szervezőmunkájának, szakmai koncepciójának köszönheti, hogy jó nevű tehetséggondozó iskolává vált. Az igényes, precíz és sokoldalú tanár úr nemcsak arról ismert, hogy tantárgyát sikerrel szeretette meg azokkal is, akik idegenkedtek a számok világától, hanem arról is, hogy mindig nagy figyelemmel volt a tehetségesek iránt. A tehetséggondozás már akkor pedagógiai eszköztára közé tartozott, amikor azt még nem kedvelte a szocialista rendszer. Érdekes órákat, a város történetéhez kötődő matematikai feladatokat adott, türelemmel és segítőkészséggel vezette rá diákjait a tantárgy rejtelmire. Híres matematikai levelező versenyére évente több ezer diák küldte be furfangos matematikai példáinak megoldását. Ujvári tanár úr hosszú és eredményes pályafutását a Tanári pályám emlékezete című kiadványban összegezte. Van egy párját ritkító kiadvány is, amit közel két évtizede alapítóként szerkeszt. Ez a Gyurka népe című öregdiáklap. Az 1996-tól eddig 90 alkalommal megjelent kiadvány címe legendás testnevelő tanárukra, dr. Nagy Györgyre utal. A lapban a Váci Piarista Gimnázium jogutód iskolájában érettségizett egykori osztálytársai, és főleg a tanár úr, idéznek fel régi történeteket, emlékeznek meg egykori tanáraikról, diáktársaikról. Születési évfordulója alkalmából nem könnyen bírtam rá a tanár urat erre az interjúra, és noha éppen róla sokat nem tudunk meg, talán ebben a régmúltra visszapillantó emlékezésben felvillan a nagyszerű tanár, a diákjaival törődő nevelő, a városát szerető lakálpatrióta. Az interjúval köszöntjük a közkedvelt, városa által Pro Urbe díjjal is megbecsült kiváló pedagógust és kivételes személyiségű embert, s a Tanár Úrnak mindannyiunk nevében jó egészséget és további alkotóerőt kívánunk.

rozták a fogékony diákok életútját. Akadt ilyen az államosítás után is.

– A piaristáknál hatvannyolcan voltunk az osztályban, ennyi diákot nem lehetett csak szigorral, olykor fenytéssel féken tartani. Kitől, mit tanultam? Bán Mártontól az utazások szépségét, dr. Rassovszky Kálmántól az eredményes osztályfőnöki módszereket, Vígh Árpádtól a matematikatanári pálya hivatásstudatát, az állami gimnáziumban Domokos Gézától a matematika taníthatóságát és a komolyzene szeretetét, dr. Nagy Györgytől az ideális tanár-diák viszony kiépítésének fontosságát. Sokat köszönhetek nekik, hiszen későbbi pedagóguspályám eredményességében szerepe van személyiségüknek, hivatásstudatuknak. Szívesen emlékszem vissza azokra a daliásnak is mondható időkre, amikor még tekintélye volt a tanárnak. Emlékszem például arra, amikor dr. Török Jenő tanár úr egyik latinórájára híres látogatóval jött be, dr. Jámbor Györggyel, a tankerületi főigazgatóval, aki mellesleg a Jámbor–Kemenes-féle latinnyelvtankönyv egyik szerzője volt. Jámkort már megelőzte a híre, osztályfőnökünkön is látszott némi ide-

– Ismerkedjünk meg a családdoddal. Mit kell tudni a váci Ujváriakról és a korai iskolaéveidről?

– Szüleim kis szatócsboltot működtettek Vác faluszerű részén. Még óvodás voltam, amikor elváltak. Engem anyám és nagynénem nevelt. Részben osztott elemi iskolába jártam, szerencsére kitűnő tanítóim voltak. Nem könnyű időszakban tanultam ott. Az iskolában nem volt használható térkép, a vakolat omlott, az egyházat tanítónők perelték, a tanítás színvonala gyenge volt. A változást egy kitűnő szónok és közéleti ember, a későbbi mártírsorsú református lelkipásztor, Pap Béla hozta el, aki gyökeresen megváltoztatta az iskolát. Remek tanító-

kat hozott. Kettőt emelek ki. Suba Vilmos, a kiháló néptanítók nemzedékének egyik mohikánja volt. Ahogy a két évfolyamot magában foglaló nagy létszámú közösségben minket tanított, az a differenciált oktatás korai és magas szintű művelése volt. A nagykőrösi református tanítóképzőben végzett Rápolthy Viktora mint kiváló muzikusra emlékszem. Gyermekek- és felnőtteknek, színi előadásokat rendezett. Már 1942-ben megpróbálta megtanítani nekünk a szolmizálás alapjait. Jó tanítóimnak hála kiváló alapokkal kezdhettem el a nagy hírű piarista gimnáziumot.

– A piaristák között remek tanárok, nevelők voltak, akik meghatá-

gesség, de folytatta a tanítást ott, ahol az előző órán abbahagytuk, Titus Livius *Ab urbe condita* című művének fordításával. Az új szövegrésznél aztán engem hívott fel. Pechjére, mert a pastor regis szókapcsolatot „*a pásztorok királyának*” fordítottam: valószínűleg a fülemben csengő operett szövegének hatására, jóllehet „*a király pásztorra*” lett volna a helyes. Szerencsére mind a ketten elmosolyodtak, csak én ültem le szégyenkezve.

– *Már diákként is tehetséges matematikos voltál, végül nem a magastudomány mellett kötöttél ki, hanem a sokak által kevésbé értékesnek tartott tanári hivatás mellett. Mi vonzott erre a pályára?*

– Talán az, hogy az egyik tanárom bízta a gyenge matekosok korrepetálását, olykor az új anyagrészek előadását, és nem ritkán titokban az osztály dolgozatainak kijavítását is. Egy idő után már úgy elszemtelenedtem, hogy megjegyzéseket is írtam a dolgozatokra. A padtársam egyszer felismerte az írásomat, de kimentettem magam. Tehát elég korán elláttam tanári feladatokat, és még diákként megszerettem ezt a hivatást.

– *Tulajdonképpen tanársegédként működöttél, így nem is csoda, hogy ezt követően nem elkezdted, hanem folytattad ezt a nem mindennapi hivatást. Középiskolai tanáraid közül kikre emlékszel vissza szívesen?*

– Voltak érdekes tanárim. Osztályfőnököm, a már említett, akkor 34 éves dr. Török Jenő magyar–latin–történelem szakos tanár volt. Nem kímélte a tenyerét, ha valaki rászolgált. Később a váci fegyházban ő is megismerhette az ávosok által a testi fenytést. A forradalom alatt Bécsbe emigrált, könyvkiadót vezetett, és titokban számos alkalommal juttatott haza magyar nyelvű vallási tárgyú kiadványokat. Osztályunk 30 éves érettségi találkozásán még részt vett, 1983-ban hunyt el. A latinóráira különösen

emlékszem. A declinációkat és a coniugatiókat – szó szerint – a fejünkbe verte a padok között sétálva. Hogy elérje a távolabbi sorban ülőket, időnként egy hosszú botot is behozott. Tudtuk is, és még ma is tudjuk! Később dr. Rassovszky Kálmán lett az osztályfőnököm, aki történelmet tanított. Óráit megtűzdelte latin idézetekkel. Évek múlva azon kaptam magam, hogy a tőle hallott latin szólásokat idézem az óráimon. Ő a felelők névsorát egy cetlire írta, és azt – a padok között sétálva – hátratett kezében tartotta, valószínűleg szándékosan, hogy egyesek leolvashassák. Ilyenkor megindult az információ a felelő felé. Egy másik tanáromra, a nagy anekdotázó Bán Márton földrajz–természettanár- és íróra szintén örömmel emlékszem. Híres utazó és fényképész volt. Büszke volt rá, hogy Európában csak Portugáliába nem jutott el. Európán kívüli országokról sohasem beszélt, pedig nagy mesélő volt. Több mint két évig tanított bennünket.

Élményeiről könyvet írt *Bolyongás Európában* címmel, amely 1944-ben jelent meg. A diákokkal – akiket kortól függetlenül magázott – elsősorban a várost, majd a környékét ismertette meg, és a tananyagot a helyben tapasztalható példákkal illusztrálta. Mesélte egyszer, hogy az egyik párizsi útján a Louvre-ra csak 2 órája maradt a vonat indulásáig. Ennyi idő persze kevés arra, hogy az ember végignézze még a legnagyobb műveket is, de ő szellemes megoldással élt. Vett egy katalógust, és haladt végig a termeken a padlót figyelve. Ahol ki volt kopva, ott felütötte a katalógust, és megnézte a képet. Stockholmban meg egy trafikban vásárolt, amikor bejött egy szikár, magas úr, akit a trafikos a szokásosnál is nagyobb udvariassággal szolgált ki. Távozása után megtudta: az öreg svéd király volt. Egyszer behozott egy 1910-

ben kiadott etnikai térképet, amelyen a nemzetiségek különböző színnel voltak feltüntetve. Azt mondta, hogy ennek a térképnek is köszönhetjük Trianont, mert ellenfeleink a saját magunk által készített térképpel érveltek.

– *Az egyetemi évek következtek, abban a korban, amikor számos kiváló matematikus tanított az egyetemen.*

– Egyetemi éveimben két nagy generációból ismertem meg néhány professzort. Például Ady egykori barátját, a nemzetközi híré matematikus, Fejér Lipótot, és a szintén hírneves Riesz Frigyeset, illetve Hajós Györgyöt, Turán Pált, Rényi Alfrédot, akik szintén nagy nevek a matematikában. A matematika középiskolai oktatásába Varga Tamás és dr. Messik Béla, a Trefort Gyakorló Gimnázium tanára vezetett be.

– *Diploma után jött a mélyvíz, az oktatás.*

– Technikumban kezdtem tanítani, ahol az évek során nyolc igazgatóm volt. Közülük dr. Gyalmos János és dr. Molnár Lajos széles körű politikai és pedagógiai tájékozottságával, mély humánúval, magas fokú kompromisszumkereső képességével hatott rám. A szakmájában kiváló, a göröngyös középiskolai tanári pályát is humorral enyhítő jó kolléga típusa Pellei Emil, Papházi Tibor és Kuthi Albert volt számomra. Sok ezer tanítványom volt a matematika tanítása, az osztályfőnöki és sakkoktatói tevékenységem révén. Örömmel hallom és látom sikereiket. A legtöbbjük műszaki vonalon vállalt állást, róluk a média ritkán ad hírt. Büszke vagyok a közéleti területen munkálkodókra, a körülbelül tíz városi, községi polgármesterre, s azokra, akik városunk képviselő-testületeiben egymást váltva dolgoznak. Örülök sikereiknek, és büszke vagyok arra, hogy valamennyit magam is hozzátehettem ahhoz, hogy életük példás lett.

Százdi Antal